

І.В. Девтеров

ХАРАКТЕР СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Система взаємодії в кіберпросторі – це безпосередній прояв процесів соціальної взаємодії. Основним протиріччям сучасних процесів інформатизації є протиріччя між загальнозначущим сенсом виробництва соціальної комунікації та індивідуально значимим процесом використання її в ситуації реалізації систем ціннісно-нормативних підстав особистісної діяльності, що історично мають місце. Умовою формування нового кіберкомунікативного континууму є вся сукупність загальноцивілізаційних умов таких високоспеціалізованих видів діяльності, які обумовлюють існування (як фізичне, так і духовне, ідеологічне) такого явища, як Мережа. Об'єктивно в її здійсненні задіяне все глобальне співтовариство, але суб'єктивно воно розділене на різні соціокультурні фрагменти, що мають через це різні позиції в кіберкомунікації. Поява такого феномену, як, наприклад, “силіконова долина” в США, стало можливим завдяки тій ролі, яку ця держава відіграє в системі світового господарства. Надалі виробництво знання внаслідок концентрації людей в географічних, соціально-політичних і культурно замкнених групах, ймовірно, вичерпає себе. Йдеться про необхідність доступу в будь-який фрагмент глобального соціуму, де потенційно виникають знання (нові ідеї), що ще більшою мірою виявляє роль всього людства у створенні та підтримці структур кібер-континууму [1].

Становлення єдиного глобального кібернетичного комунікативного середовища (кіберсоціуму) можна розглядати як необхідну стадію розвитку нового типу цивілізації. Вона має загальний сенс і значення, але користування цим середовищем (як можливістю) відбувається на підставі прихильності окремих індивідів різним (часто – протилежним, взаємовиключним) соціокультурним установкам, що передбачає єдино можливий сенс реалізації ними власної діяльності як системи задоволення приватних (вкорінених в індивідуальній екзистенції) інтересів.

У даному контексті варто розглянути та дати характеристику явищу соціальної комунікації, яка є провідним каналом зв'язку в кіберпросторі. Отже, соціальна комунікація в процесі свого здійснення вирішує такі основні завдання:

- 1) інтеграція окремих індивідів у соціальні групи і спільноти, а останніх – в єдину і цілісну систему суспільства;
- 2) внутрішня диференціація суспільства, складників його груп, спільнот, соціальних організацій та інститутів;
- 3) відокремлення та відособлення суспільства і різних груп, спільнот один від одного в процесі їхнього спілкування і взаємодії, що доводить до глибшого усвідомлення ними своєї специфіки, до ефективнішого виконання властивих їм функцій;
- 4) створення передумов і основних компонентів для підготовки, прийняття та здійснення управлінського рішення.

Звернімо увагу на деякі особливості соціальної комунікації: прилюдний характер і відвертість; обмежений і контрольований доступ до засобів передавання; опосередкованість контактів сторін; певна “нерівність” у стосунках між яка передає і яка приймає; численність адресатів повідомлення. Таким чином, за допомогою поняття “соціальна комунікація” описують процес виробництва і доведення повідомлень до аудиторії за допомогою телебачення, радіо, друку, кінематографа, Інтернету тощо. При цьому, засоби масової комунікації посідають середнє, проміжне положення в комунікативному ланцюгу *відправник-канал – одержувач повідомлення*.

Важливою специфікою комунікативних процесів у сучасному інформаційному суспільстві як масова є комунікація, яка на сьогодні посідає одне з провідних місць у мережі Інтернет. Разом з тим, все більше виявляє себе відчуження “людини маси” від ЗМІ, що примушує їх бути все різноманітніше та витонченіше [2]. ЗМІ претендують найчастіше на те, що можуть робити осмисленими перед обличчям громадської думки (підстави групової ідентифікації) безглузді (хоча і не позбавлені логіки) дії політиків. Виникла проблема нових

форм масової комунікації – більш індивідуалізованих, інтерактивних, таких, що володіють більшою мірою “достовірності” з точки зору масової свідомості.

У цій ситуації йдуть не за тим, хто має комунікативний ресурс, а за тим, хто необхідний для реалізації наявного ресурсу як нової смислової підстави буття індивіда у світі. Отже, дійсним ресурсом у новій ситуації є не контроль засобів комунікації (як це було раніше), а сама здатність формувати суб'єкти комунікації, формувати комунікативні спільноти в новому соціо-технологічному середовищі – кібер-комунікативному континуумі. І здатність формувати суб'єкти комунікації – зовсім не із сфери технологій маніпулювання свідомістю, а із сфери володіння гуманітарною традицією, її носії – філософи та соціологи, а не фахівці з маніпуляції феноменами свідомості.

Відкидати можливість того, що в наше цифрове століття Мережа може сприяти виникненню нових соціальних зв'язків, було б нерозумно з чотирьох причин.

Перша, і найочевидніша, полягає в тому, що будь-яка технологія, яка дає такі величезні потенційні можливості – як вже відомі, так і ті, що ще належить відкрити – поза сумнівом, істотно вплине на спосіб організації суспільства і на те, як люди взаємодіють між собою. Інтернет не є виключенням. Це універсальна технологія, яка відкриває можливості змінити весь світ, що оточує нас.

Другий чинник, який дає підстави передбачати, що Мережа може стати чимось більшим, ніж просто бути одним комунікаційним каналом, – це виникнення “економіки знання”. Творчість вже сьогодні стає одним з головних джерел створення багатства. Поступово матеріальні активи поступаються першістю нематеріальним. Подальший розвиток такої економіки, заснованої на обміні ідеями й на натхненні, ймовірно, перетворить Мережу на свій головний інструмент.

По-третє, по мірі того як традиційні способи організації роботи і спілкування дробитимуться і зникатимуть, почне, ймовірно, зростати потреба саме в цій павутині мереж, які в сукупності і складають кіберпростір. Зникнення національної, релігійної та інших видів колективної самосвідомості змушує людей шукати нові форми і способи самореалізації. І одним з таких шляхів може стати Мережа.

Четверта причина полягає в тому, що заклик кіберпростору ще може змусити людей, що володіють достатньо сильною волею і необхідним натхненням, створити спільноти або загальне відчуття приналежності до них.

Ще однією специфікою комунікативних процесів в інформаційному суспільстві з виникненням кіберпростору є глобалізація. Необхідно зазначити, що єдиний соціум виник набагато раніше – з розвитком індустріального суспільства, що охопило своєю колоніальною експансією всі локальні співтовариства на всіх континентах. Сьогодні відбувається становлення нового рівня його організації, при якому певна частина функцій, що виконувалися раніше індивідами та локальними спільнотами (професійними та іншими групами), автоматизуються і стають частиною “неорганічного тіла людини”, чинником середовища, умовою буття індивіда, а не його можливою соціальною функцією.

Найбільш імовірно, що комунікативний процес у глобальному соціумі будуватиметься за принципом самокомунікації – інформацію (вірніше, смисловизначення) не шукатимуть і передаватимуть (отримуватимуть), а вироблятимуть. Інформація стане якісно іншим духовним феноменом – замість віддзеркалення зовнішньої співвіднесеності матеріальних і ідеальних явищ навколишнього світу інформація змістовно буде вираженням олюднено організованого ставлення до явища, з точки зору його (предмета) присутності в ситуації індивідуального саморозвитку. Провідною стороною, ціннісним аспектом буття стане саморозвиток індивіда, а не його експансія у світ (у складі групи або індивідуально).

Структуризація суспільства на такій основі перестане спричиняти утворення масових довготривалих спільнот, набувши характеру взаємодій індивідів, що обмінюються досвідом саморозвитку з подібними індивідами. “Суспільство” уявлятиметься індивідові у вигляді індивідуалізованих комунікацій з собі подібними або значимими індивідами (“природними” або “штучними”) із точки зору спільного

саморозвитку в співвіднесених смислових просторах. Зміниться, таким чином, лише характер утворення спільноти як засобу самореалізації людських індивідів.

Необхідно зазначити, що розвиток кіберкомунікативної спільноти сприймався спочатку як автоматичне вирішення всіх проблем як суспільного, так і особистісного характеру. Проте вже на початку XXI ст. намітилося певне розчарування в можливостях, які надає Мережа. Перш за все це позначилося на динаміці зростання кількості користувачів Інтернет. Група вчених, членів Ради з економічних і соціальних досліджень (Economic and Social Research Council) зазначає, що майже два мільйони користувачів мережі Інтернет у Великобританії припинили регулярно використовувати його через величезний масив отримуваних інтерактивних даних і необхідності проводити час у мережі для дослідження та пошуку нової інформації [3].

Таким чином, об'єктивно виникає потреба у створенні деякої якісно нової соціальної технології (або знаходження “нової старої”) – у цьому сенсі Інтернет вже застарів, оскільки не дає якісної переваги окремим групам, що мають монополію на її використання. Людство, що отримало у свої руки комунікативну потужність глобальної комп'ютерної мережі, стурбовано пошуком гуманітарного виміру нового комунікативного середовища.

І тут важливим аспектом постає інформація, однією з властивостей якої, на відміну від, наприклад, знання, є її принципова фрагментарність і надмірність. Інформація потребує послідовного ланцюга, що гарантує точне передавання і збереження, – посередника. “Знаки інформаційної епохи в такому: електронна революція – зараз у переході до цифрової суперреволюції, медіальна комунікація і глобальний зв'язок. Більше, ніж будь-які інші, розвиток цих трьох маркує перехід до інформаційної епохи, з новим положенням і порядком знання, а також організаційними формами для тісно пов'язаних інформації та комунікації” [4].

Інформаційний код акумулює в собі однорідний лінійний перебіг часу: інформація накопичується, зберігається і передається через ЗМІ. Саме захоплення влади засобами інформації має – характерна риса інформаційної епохи. Постійно говорячи і показуючи з місця події, засоби масової інформації девальвують сам факт події і особистий план участі в ньому, людина дистанціюється, точніше буде сказати, її заставляють дистанціюватися тим, що її повідомляють про те, що вже сталося або відбувається у віддаленому місці. Подія конструється через ЗМІ, позбавляючись глибини екзистенційної залученості людини, відчужуючись від неї.

Ще однією специфікою комунікативних процесів в інформаційному суспільстві є збільшена “стерильність” інформації, яка вимагає від споживача стерильного, усередненого ставлення до неї.

Особиста неучасть у потоці подій компенсується нагнітанням потоку інформаційних подій. Перцептивне і ментальне тіло адресата розфокусоване тим, що в площині екрану, сторінки газети або журналу відбувається калейдоскопічний набір декоративних композицій з кримінальних, економічних, політичних, культурних подій. В ідеалі кожному блоку необхідна своя інтонація, проте пафос швидкості, що народив “клипований” режим подання інформації, блокує здатність емоційного реагування. Інтонація вирівнюється. Повідомлення остаточно втрачає первозданий смисл, що походить з глибини співпереживання, симпатичного відчуття і сакрального спалювання. Воно підміняється інформацією. Стає дорогим товаром, який подається в яскравій і зручній упаковці. Тотальна зв'язаність актуального інформаційного простору за допомогою кодів, утримуючи архівну, руйнує пам'ять архаїчну, таку, що спирається на досвід болю, відчаю, радості, зустрічі з сакральним.

Інформаційна “хвороба” приголомшує людину в деперсоналізованому просторі передачі щоденних новин, обміну фрагментами смислів і комутації всього і вся: проникнення в споживача відбувається без обмежень. Людина сама стає середовищем – масою постійного кругообігу інформації. Процес затягує, оскільки для витягання і передачі її, для налагодження комунікації не треба ні зусиль з переробки інформації, ні

опору їй (якраз навпаки, особисте сприйняття порушує адекватну передачу і рівномірне безперебійне повідомлення). Інформація пускається в рух комунікативним агентом і одночасно розчиняє його в знакових структурах, поглинає його самого. Інформаційна пустота – непроникність, мовчання, нездатність підтримати комунікацію – вважається в інформаційному суспільстві ознакою неосвіченості людини і нерозвиненості (закритості) суспільства.

Інформація, яка у філософському плані все частіше розглядається як третій компонент буття, разом з речовиною та енергією на практиці перетворюється не просто на потужний ресурс, а на ключовий чинник соціального прогресу. Однією з найважливіших характеристик сучасного суспільства стає рівень його інформаційного забезпечення, що впливає на всі процеси суспільного розвитку. Соціально-економічна, політична, правова, науково-технічна, екологічна та інша інформація не лише є найважливішим компонентом, що забезпечує повноцінну життєдіяльність як її кінцевих користувачів – громадян, так і держав, і світової спільноти в цілому, але й породжує новий вид масової діяльності, пов'язаної з різноманітними способами операції інформаційними масивами і потоками.

Оперативна інформація, яка поступає в систему ззовні, якою б характеру вона не була, імпліцитно завжди “соціально навантажена”, оскільки містить узагальнення про форми мислення, засоби діяльності, способи виробництва, спосіб життя. Отже, вона розширює можливість зіставлення і тим самим впливає на інфопотоки циркулювання інформації. Інформаційна різноманітність, включаючись у систему соціальної комунікації, диференціює світогляд соціуму, сприяючи формуванню соціального різноманіття суб'єктів. Останнє і забезпечує поле альтернативності розвитку, пластичність структури суспільства.

Одна з основних функцій соціальної комунікації полягає в зміцненні суспільства, перетворенні його в цілісний соціальний організм, а у також підтримці та збереженні цієї цілісності. Суспільство – гетерогенне утворення, що складається з організацій, соціальних груп, окремих індивідів, які посідають різне положення, мають різний рівень доходів, соціальний статус, відрізняються своїми політичними поглядами, життєвими позиціями, “але оскільки вони говорять однією мовою, оскільки у них є загальні для всіх них поняття, постільки ці класи і групи одного суспільства” [5, с. 186].

На нашу думку, фундаментом об'єднання є система зв'язків, що склалася, і комунікація на базі загальних цінностей та норм. Один з механізмів здійснення подібної інтеграції – інформаційні процеси, особливо спрямовані на підтримку високого рівня солідарності суспільства.

Інтенсифікація інфопроесів, викликана розвитком технологій, як наслідок, сприяла збільшенню об'єму циркулюючої інформації і зростанню кількості інфовзаємодій у суспільстві. Сучасні засоби зв'язку в комплексі із засобами масової інформації дозволяють соціальним суб'єктам постійно перебувати в курсі подій та відповідно реагувати через механізм зворотного зв'язку. Відбувається своєрідне “стискання” простору і одночасне підвищення його інформаційної щільності, насиченості.

Підтримка цілісності системи – важлива умова її функціонування, але не менш важливий і характер цієї цілісності, а також засоби, що її забезпечують. Стабільність, заснована на статичності суспільства, незмінному збереженні існуючого стану, відкидає будь-які новації, що ведуть до структурних змін, прирікає систему на деградацію.

У системі будь-якого типу, як правило, є як прагнення до стабільності, так і елементи новаційних процесів, хоча в істотно різних співвідношеннях та формах. Так, у системі з переважанням жорсткого типу соціальної структури процеси змін існують, але нагромаджуються і здійснюються повільно, і в латентній формі; система, що має гнучкий тип соціальної структури, не позбавлена статичних сфер, або “зон”.

Поза сумнівом, стабільність сприяє підвищенню стійкості зв'язків (комунікації) і спрощенню системи, її однорідності, гармонійності. У теорії управління цей механізм визначається як негативний зворотний зв'язок. Її значення полягає в руйнуванні тих елементів комунікативних зв'язків, угруповань, які найменш стійкі та життєздатні, найбільшою мірою порушують внутрішню організованість цілого.

Якщо продовжувати добиватися вдосконалення системи саме в цьому напрямі, то форми комунікації, що виробляються, усе більш відповідатимуть положенню досягати повнішої рівноваги з нею, максимально можливої адаптованості. Проте така будова системи виявляється консервативною, позбавленою пластичності, оскільки “вища міра відповідності даному

середовищу означає невідповідність всякому іншому” [5, с. 157]. Більше того, виникає ефект замкненого кола – для самозбереження і підтримки такого типу організації, найбільш пристосованого до середовища, системі стає вигідним підтримувати несприятливі умови свого існування.

Соціальна комунікація перетворюється на жорстку інформаційну структуру, що не підлягає змінам. Соціальні групи втрачають своєрідність і характерні ознаки, проголошена диференційованість стає формальною, і в той же час існує прихована диференціація. Деформація соціальної комунікації порушує нормальний процес інфообміну в суспільстві, знижується якість циркулюючої інформації, у результаті виникають сприятливі умови для створення і поширення інфологем (тобто інфомодель найбільш низької якості, створювана з метою заміщення базових фактів артефактами) [6, с. 14].

Можливий і інший варіант збереження системи – через гомеостазис, при якому соціальний механізм знаходиться в стані динамічної рівноваги з довкіллям, забезпечуючи свою цілісність. Наявність гнучких, імовірнісних зв'язків між елементами дає можливість перебудовувати їх взаємодію, перерозподіляти функції, якщо який-небудь елемент вийшов з ладу [7, с. 99].

Еволюція, або само ускладнення, соціальних систем, можлива в суспільстві, де соціальна комунікація є пластичним комплексом, який допускає різні комбінації наявних елементів, а також включення нових.

Різні види інформації функціонують у відповідній системі соціальної комунікації, що відображає відмінності соціальних груп у суспільстві та забезпечує групам пересування по різних поверхнях суспільної структури. Соціальна мобільність передбачає не лише вертикальний, але і горизонтальний напрям переміщення.

Умовою вільного пересування суб'єктів соціальними сходами є наявність легальних каналів зміни існуючого статусу. Можливі шляхи просування до позицій з вищим престижем, доходом і владою забезпечуються механізмами виборів, ротацією кадрів або через підвищення кваліфікації на основі навчання (перенавчання), прояв економічної активності (наприклад, створення власного підприємства).

Інформаційна сутність процесу розвитку полягає в нагромадженні оперативної інформації з подальшим її впорядкуванням і структуризацією. Це ніщо інше, як зафіксовані в соціальній комунікації зміни характеру інфовзаємодії в соціальній діяльності та стосунках. Таким чином, механізми, пов'язані з позитивним зворотним зв'язком, засновані на поглинанні інформації ззовні і виробництві структурної інформації. У системі, що розвивається, структурна інформація містить відомості не лише про найбільш стійкі зв'язки і комунікацію, але й про способи їх зміни, заміщення.

Потік оперативної інформації, циркулюючої в суспільстві, містить надлишкову інформацію, що повторюється, а також “інформаційні шуми”. В процесі переходу з оперативної в структурну інформація піддається селекції з урахуванням спадкоємності і цінності інфопотоків для виконання цільової функції системи, збереження її цілісності. Оптимізація інформаційної взаємодії сприяє підтримці динамічної рівноваги системи та її подальшому розвитку. Підвищення внутрішньої складності системи і здатність до саморозвитку залежать від її відкритості, здатності здійснювати обмін із зовнішнім середовищем. Позначимо реалізацію соціального метаболізму як третю функцію соціальної комунікації в системі суспільства.

Характер здійснення в суспільстві контролю за виробництвом, поширенням і споживанням інформації, а також традиції та норми подібного контролю, як правило, відображені в характері інфовзаємодій. Соціальна комунікація, у свою чергу, реалізується через інфовзаємодію. Таким чином, спосіб організації системи соціальної комунікації потребує відповідних йому соціальних взаємин, які постають як статусно-рольовий, соціальний аспект численних інфовзаємодій [8].

Комунікація в інформаційному суспільстві сьогодні охоплює своїм впливом всі сфери соціальної дійсності і по-новому організовує суспільні відносини. Інтенсивний розвиток комунікативних технологій значно полегшив виробництво та поширення соціально значимої інформації, що спричинило формування глобального інформаційного простору, в який виявилися залученими цілі спільноти, політичні, економічні, релігійні та культурні інститути. Сучасні технічні засоби комунікації, передаючи невідомі раніше об'єми інформації мільйонам людей, істотно впливають на сфери їх праці, побуту, дозвілля, політичного життя, диктують їм зразки поведінки, відображають та формують громадську думку.

Враховуючи зростаючу роль засобів комунікації в сучасному світі, можна передбачити, що ключові питання функціонування та розвитку суспільства у кіберпросторі сьогодні можуть бути визначені у термінах комунікації, точніше – дії смислового змісту символічних форм, вироблених і переданих індустрією ЗМІ, на типові умови повсякденного життя, в яких інформаційна продукція сприймається її одержувачами. Зокрема, протиріччя між глобальним характером вироблюваних інформаційних продуктів і локалізованими умовами їх привласнення можна розглядати як потенційне джерело напруженості і конфліктів, оскільки символічний зміст інформаційної продукції може зіштовхнутися із переконаннями, вірою і очікуваннями, міцно вкоріненими в повсякденному житті.

Отже, в мережі Інтернет соціальна комунікація реалізується завдяки адаптації користувача до системи знань, вироблення уміння використовувати те чи інше знання як соціальний продукт та інтегруватись у глобальний комунікативний простір. Сутністю такої інтеграції постає як розвиток особистості чи суспільства у прогресивному напрямі, так і їх деградація, яка насамперед пов'язана з відсутністю стимулів до конструктивного мислення, оскільки мережа Інтернет пропонує свої способи соціальної комунікації, які, як правило, є привабливими, але руйнівними за своєю сутністю.

Список літератури: 1. *Девтеров І.В.* Віртуальність масового суспільства // Мультиверсум. Філософський альманах. – К., 2011. – Вип.2 (100). – С. 23-32. 2. *Щербина В.* Сетевая коммуникация как социальный феномен / В.Щербина // Социология: теория, методы, маркетинг. – №. 1. – 2002. 3. *Gold S.* Internet May Be Just a Fad, Says European Body // Newbytes Swindon, Whitshire – 2000. 4. *Spinner Helmut F.* Die Architektur der Informationsgesellschaft. Entwurf eines wissensorientierten Gesamtkonzeptes. Phila, Frankfurt am M., 1998. 5. *Борев В. Ю., Коваленко А. В.* Культура и массовая коммуникация / Отв. ред А.И.Арнольдov. – М.: Наука, 1986. – 304 с. 6. *Коган В.З., Уханов В.А.* Человек. Информация. Потребность. Деятельность. – Томск, Изд-vo Томского ун-та, 1991. – 192 с. 7. *Седов Е.А.* Информационно-энтропийные свойства социальных систем / Е.Седов // Общественные науки и современность. – 1992. – №. 5. – С. 92–100. 8. *Девтеров І.В.* Комунікативний процес і мовна ситуація в Інтернеті // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2010. – № 16-17. – С. 162-166.

Bibliography (transliterated): 1. *Devterov I.V.* Virtual'nist' masovogo suspil'stva // Mul'tiversum. Filososf'skij al'manah. – K., 2011. – Vip.2 (100). – S. 23-32. 2. *Werbina V.* Setevaja kommunikacija kak social'nyj fenomen / V. Werbina // Sociologija: teorija, metody, marketing. – №. 1. – 2002. 3. *Gold S.* Internet May Be Just a Fad, Says European Body // Newbytes Swindon, Whitshire – 2000. 4. *Spinner Helmut F.* Die Architektur der Informationsgesellschaft. Entwurf eines wissensorientierten Gesamtkonzeptes. Phila, Frankfurt am M., 1998. 5. *Borev V. Ju., Kovalenko A. V.* Kul'tura i massovaja kommunikacija / Otv. red A.I.Arnol'dov. – M.: Nauka, 1986. – 304 s. 6. *Kogan V.Z., Uhanov V.A.* Chelovek. Informacija. Potrebnost'. Dejatel'nost'. – Tomsk, Izd-vo Tomskogo un-ta, 1991. – 192 s. 7. *Sedov E.A.* Informacionno-entropijnye svojstva social'nyh sistem / E.Sedov // Obwestvennye nauki i sovremen-nost'. – 1992. – №. 5. – S. 92–100. 8. *Devterov I.V.* Komunikativnij proces i movna situacija v Interneti // Filososf'ski problemi gumanitarnih nauk. – 2010. – № 16-17. – S. 162-166.

И.В.Девтеров

ХАРАКТЕР СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ

В статье рассматриваются особенности социальной коммуникации в Интернете, специфика массовой коммуникации, а также акцентируется внимание на важности информации в сетевом взаимодействии.

Ключевые слова: коммуникация, информация, коммуниканта, реципиент, смыслы, инфовзаимодействие.

I. Devterov

THE NATURE OF SOCIAL COMMUNICATION ON THE INTERNET

The article examines the peculiarities of social communication in the Internet, specific of mass communication as well as draws attention to the importance of information in the net interaction.

Keywords: communication, information, communicators, recipient, content, infointeraction.

Стаття надійшла до редакційної колегії 25.05.2011